puhtuse poolest isegi eeskujulikud. Räpasemad ja korratumad on Pihkva tänava äärsed ja sadama ning jõe suu ümbruses asuvad vene kalurite elamud. Arstiabi on alevis hõlpsasti kättesaadav, sest siin asuvad peale jaoskonna-arsti veel era-arst, hamba-arst, ämmaemand, looma-arst ja apteek. Haigemaja ja vaestemaja aga puuduvad. Avalikud saunad puuduvad, erasaunu tuleb umbes iga 23 perekonna peale üks. Samuti puuduvad avalikud peldikud, peale turu-äärse, mis pole pealegi korras. Ka pole peldikuid igal elamul. Kanalisatsioon puudub. Mustvesi voolab tänava-äärseisse kraavidesse ja sealt järve. Puudub ka mustuse ja prügi mahapanemise koht, mis sunnib seda vedama põldudele või koguni jõkke, rikkudes selle vett, mida mõned söögiveeks tarvitavad. Turg on lahtine. Tapamaja ja liha järelevalve puudub, kuid niihästi tapamaja ehitus kui ka liha järelevalve korraldamine on teostamisel.

Vaatamata nende puuduste peale pole alevis siiski olnud lähemas minevikus suuremaid taude. Suurem koolera-epideemia on olnud 1893. a. Nakkusehaigusist on nimetatavad ainult tiisikus, sarlakid ja leetrid. Vaestemaja puudub; vaesed saavad väikest abiraha.

Ajalugu. Varemal ajal laius praeguse alevi kohal suur Laius-Tähkvere kroonumõisa mets. Hiljemini asusid siia metsa 4 perekonda elama, kes metsa laastates neli talu asutasid. Pea tuli neile veel lisa eesti kalurite näol. Nii kujunenud külasse asus mineva aastasaja alul suuremal arvul venelasi elama. Need olid peaasjalikult ainu- ja vanausulised, keda kodumaal nende usu pärast taga kiusati. Mustvee väga soodus asend Peipsi rannikul, Mustjõe suus ja suure elava liiklemisega Tartu-Narva maantee ääres mõjusid selleks kaasa, et tekkinud asula hakkas kiiresti kasvama. Möödunud aastasaja keskpaigas ulatus elamute arv Mustvees 371-ni ja elanikkude arv 1953 hingeni, kelledest eestlasi 457. Teised olid õige-, ainu- ja vanausulised venelased. Elanikkude arvu kiire rohkenemine oli põhjuseks, miks 1869. a. Mustvee iseseisvaks vallaks nimetati. 1853.—1854. a. möllas Torma kihelkonnas koolera ning verine kõhutõbi ja 1855. a. veel sarlakid, mis rohkeid ohvreid nõudsid ka Mustvee elanikkude seast, sarlakid eriti laste seast, mille tõttu elanikkude juurdekasv nullini alanes. Koolera-aastana osutus ka 1893. a. Vaatamata nende taudide peale oli 1897. a. Mustvee elanikkude arv ometi tõusnud 3215 inimeseni, kes elasid 400 puu- ja 8 kivimajas. — Uuema aja sündmused on Mustveed ainult mööda minnes riivanud. 1905. a. läks mööda täiesti rahulikult. Karistussalkade poolt keegi karistada ei saanud. 1917. a. oli juba palju ärevam. Venelased püüdsid Vene Ajutise Valitsuse ees samme astuda, et 5 km laiune Peipsi järve äärne maariba ühendataks Peterburi või Pihkva kubermanguga. Sel teel oleksid nad eestlastest ülekaalu saanud. Sellele mõttele ei saanud eestlased päri olla. Valiti 14-liikmeline komitee, kes korjas andmeid peipsi-äärse maaala rahvastiku rahvuslise koosseisu kohta ja need Vene Ajutisele Valitsusele esitas. Osalt sel ja osalt nähtavasti muil põhjusil ei läinud venelaste separatistlikud püüded täide. — Okupatsiooni-aeg oli must surve-aeg, mille üle rõõmustasid ainult rahvuslised renegaadid ja saks-